



## **Opvs Theologicvm**

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

**Mauro, Silvestro**

**Romae, 1687**

Q. 158. Vtrum intellectus Angeli aliquando sit in potentia, aliquando in habitu, aliquando in actu intelligendi.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

in saeculis fuerunt. Idem dixerat in cap. 63. *Isaia.*

Respondeo, quod Hieronymus in illa verba *mysterij absconditi a saeculis*, manifestè docet mysterium absconditum a saeculis non esse mysterium Incarnationis secundum substantiam, siquidem illud secundum substantiam fuerat notum Patriarchis, & Prophetis, ac proinde etiam Angelis, sed mysterium vocationis gentium, quod est quaedam circumstantia innotuit per reuelationem factam Ecclesiae, & Apostolis. Addit Patriarchis, & Prophetis mysterium Incarnationis non ita fuisse notum, sicut Apostolis, ac proinde Hieronymus docet totam nostram sententiam. Verba Hieronymi sunt. *Et quomodo Patriarchae, & Prophetae habuerunt aliqua, quae Apostolos non habuissent credendum est, sic e contrario pro opportunitate temporis, & pro Euangelij praedicatione habuerunt Apostoli magis notum mysterium Christi, quod sciunt quidem & Sancti antiquitus viri, sed non ita, ut Apostoli, quibus praedicandi necessitas incumberebat. Quod est autem hoc mysterium, quod sicut nunc, alijs generationibus non est reuelatum? Vtique quod sequitur, esse gentes cohæredes, & concorporales, & participes promissionis in Christo IESU per Euangelium, cuius factus est Paulus minister, &c. Hoc idem mysterium, per quod patuit multiplex sapientia Dei, inferius asserit fuisse ignotum, etiam Angelis ac reuelatum per Ecclesiam, dicens. Si autem Principatibus, & Potestatibus in Caelis, quas sanctas, ministrasque Dei accipere debemus (licet aliqui Principes huius aeris, & Angelos eius interpretentur) ignota fuit multiplex sapientia Dei, quae nunc eis per Ecclesiam reuelata est, quanto magis Patriarchis, & Prophetis ignota fuit. Non multo post subdit. Crux itaque Christi non solum nobis, sed & Angelis, cunctisque in caelo virtutibus profuit, & aperuit sacramentum, quod ante nesciebant. Denique ad caelum cum corpore Deum reuertentem mirantur, & dicunt *Isa. 63.* Quis est iste, qui ascendit de Edom, fuluida vestimenta eius ex Bosor? Hic formosus in stola candida. Et in alio loco *Psal. 23.* Quis est iste Rex gloriae? Dominus virtutum ipse est Rex gloriae; ergo docet angelos plura ignorasse circa Christum, eiusque passionem, & mortem, ac circa negotium salutis nostrae, de quibus ipsum Christum interrogari, ab eoque fuerint edocti. Idem Hieronymus in cap. 63. *Isa.* explicans illa verba, Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? &c. & illa *Psal. 63.* Quis est iste Rex gloriae? dicit, Interrogant igitur Angeli rei nouitate perterriti. Mysterium enim Passionis, & Resurrectionis Christi secundum Apostolum Paulum cunctis retro generationibus fuerat ignoratum: ergo ubique Hieronymus suam illam doctrinam repetit, & ex Scripturis confirmat. Iustinus etiam in dialogo cum Triphone contra Iudaeos ex verbis illis *Psal. 23.* Quis est iste Rex gloriae? colligit angelos ante aduentum Christi plura circa*

ipsum Christum ignorasse, quae deinde didicerint.

33. Concluditur ex dictis doctrinam a nobis traditam num. 16. & sequentibus, quod nimirum licet angeli beati ab initio suae beatitudinis cognouerint in Verbo Incarnationem futuram, nihilominus multa circa illam, & ipsum Christum ignorarint, quae post Incarnationem didicerint ab ipso Christo, & ex reuelationibus factis Ecclesiae, & Apostolis, esse desumptam ex Patribus, & expressè tradi à Dionysio, Iustino, Hieronymo, Gregorio Nysseno, Chrysostomo, Theodoro, Theophylacto, & alijs.

34. Ad 1. Angelis in statu viae existentibus, & eleuatis ad finem supernaturalem, procul dubio debuit reuelari eleuatio ad finem supernaturalem, ut ad illum se possent liberè mouere; debuerunt etiam reuelari mysteria Trinitatis, & Incarnationis, ut circa illa suam fidem exercebant, & Deum Trinum, & Vnum, ac Filium Dei etiam ut hominem, adorarent. At quaedam alia debuerunt reuelari, ut illa ab ipso Christo, qui est Sapientia Dei, post eius aduentum addicerent etiam per reuelationes Ecclesiae, & Apostolis factas. Ex proportionali ratione angeli beati non debuerunt ab initio suae beatitudinis videre omnia, quae spectant ad Christum, & ad gratiae mysteria, ut possent de ipsis suis temporibus edoceri ab ipso Christo.

35. Ad 2. Respondeo, ex Sancto Thoma hac quaestione 57. artic. 5. ad 2. concedo maiorem, & distingo minorem: angeli ab initio suae beatitudinis viderunt comprehensiuè Verbum, & diuinam essentiam, nego: non, comprehensiuè, concedo: & nego consequentiam. Qui videt comprehensiuè Deum, scrutatur, & scit omnia secreta Dei, & omnia, quae facturus est Deus; sed solus Deus videt comprehensiuè se ipsum; ergo solus Deus in diuina essentia videt omnia: angeli autem, & beati in Deo non vident omnia, praesertim contingentia, sed illa solum, quae Deo placuerit illis in se ipso ostendere, ut dictum est quaest. 39.

36. Ad 3. Respondeo ex dictis quaest. 39. nu. 8. quod angeli ea, quae de nouo addiscunt, non vident in Verbo per visionem Dei, quae debet esse permanens, perpetua, & non variari, sed per cognitionem distinctam à visione, & in specialibus reuelationibus, ut docet sententia satis communis, quam sequitur Vasquez 1. par. disput. 223. cap. 3.

### QVAESTIO CLVIII.

*Verum intellectus Angeli aliquando sit in potentia, aliquando in habitu, aliquando in actu intelligendi?*

*S. Tho. q. 58. art. 1.*

1. **V**identur angeli aliquando esse in pura potentia ad intelligendum absque vlla specie,

specie, vel habitu. Nam anima rationalis creatur à Deo sicut tabula rasa, sine vlla specie, vel habitu: ergo etiam angelus.

2. Respondeo, quod ut docet Aristoteles 3. de anima t. 8. & 8. Physic. t. 3. 2. & cum eo Sanctus Thomas in corpore huius articuli quæst. 58. intellectus dupliciter dicitur esse in potentia. Primo dicitur esse ita in potentia, ut nondum habeat species intelligibiles, siue habitum scientiæ. Secundo dicitur esse in potentia, cum habet quidem species intelligibiles, siue habitum scientiæ, sed actu non considerat, & contemplatur obiectum, neque exercet actum sciendi. Intellectus animæ rationalis in prima animæ creatione est in potentia, ita ut non habeat vllam speciem intelligibilem, neque vllum habitum scientiæ, sed illas acquirere debeat paulatim per sensus. At intellectus mathematici, cum iam studio acquisiuit scientiam mathematicæ, sed actu non considerat ea, quæ habitualiter scit, ita est in potentia, ut habeat quidem habitum scientiæ, sed non consideret obiecta, quæ habitualiter scit. Er quia habitus respectu potentiæ se habet per modum actus, sed ordinatur ad ulteriorem actum intelligendi, ideo habitus dicitur actus primus, intellectus vero actualis dicitur actus secundus. Quæritur ergo, utrum Angelus aliquando ita sit in potentia, ut careat habitu, siue speciebus intelligibilibus? & utrum aliquando ita habeat habitum, ut careat actuali intellectione?

3. Respondet quæstioni Sanctus Thomas ponendo tres conclusiones. Prima conclusio est: intellectus Angeli nunquam est in potentia respectu eorum, ad quæ eorum cognitio naturalis potest se extendere, sed semper habet species intelligibiles omnium obiectorum, quæ naturaliter potest cognoscere, ac proinde respectu talium obiectorum non habet aliquam intelligibilem potentiam, quæ non sit totaliter completa per species intelligibiles connaturales eis.

Probat: nam ut dictum, & probatum est quæst. 150. Angeli in prima sui creatione accipiunt species omnium obiectorum, quæ possunt naturaliter cognoscere; sed in talibus speciebus consistunt saltem principaliter habitus sciendi, & intelligendi; ergo Angeli ab initio non sunt in pura potentia, sed sunt in habitu, vel in actu primo in ordine ad omnia, quæ possunt naturaliter cognoscere, ac scire, & per hoc intellectus Angeli differt ab intellectu animæ rationalis, qui naturaliter producit ut tabula rasa, ac sine vlla specie, ac debet species intelligibiles paulatim acquirere, ut ibidem explicatum est, & etiam quæst. 157. num. 12. ubi dictum est cum Sancto Thoma Angelos ab initio creationis accipere species proprias representantes non solum in vniuersali, sed etiam in singulari entia existentia pro qualibet differentia temporis. Suarez lib. 2. de Angelis cap. 34. excipit secreta cordium, quorum existimat Angelos ab initio non habere species intelligibiles. Sed ego exceptionem istam,

iuxta mea principia non admitto; siquidem quæst. 155. num. 11. dixi Angelos ab initio habere species etiam secretorum cordis, licet quia secreta cordium non sunt naturaliter cognoscibilia, nisi dependenter à consensu domini, tales species non habeant vim determinandi ad illa cognoscenda, nisi dependenter à tali consensu.

4. Quæritur, utrum in intellectu angelico dentur habitus naturales distincti à speciebus intelligibilibus, qui habitus naturaliter ab intellectu angelorum emanent per modum proprietatis, vel sint ipsi à Deo in prima creatione inditi cum speciebus intelligibilibus, vel saltem acquirantur per actus, eo pacto, quo in intellectu humano dantur habitus acquisiti per actus, ut dixi in Philosophia, quæst. 35. de Anima.

Respondeo plures esse sententias. Prima, est Bannez, & Cumel in comm. huius art. 1. quæst. 58. docentium dari in angelis vnum habitum naturalem ab eorum intellectu emanantem, vel à Deo ab initio inditum, qui sit distinctus à speciebus, & inclinet ad recte iudicandum. Consentit Medina 1. 2. quæst. 51. art. 1. qui tamen docet non esse vnum tantum habitum, sed plures, & quæst. 54. impugnatur Caietanum negantem tales habitus.

5. Secunda sententia Molinæ 1. p. qu. 58. quam videtur problematicè defendere Ferrariensis lib. 1. contra Gêtes, cap. 56. docet in angelis præter species intelligibiles, quæ cõplent intellectum angeli in ordine ad apprehendendum, dari habitus acquisitos, quibus inclinentur, & determinentur ad assensum tum euidentes, tum non euidentes.

6. Tertia sententia Suarij lib. 2. de angelis cap. 34. num. 8. docet angelos circa euidentia non acquirere habitus; at circa ea, quæ per coniecturas, vel per auctoritatem creatam, solum probabiliter iudicat, acquirere habitus opinionis, aut fidei naturalis distinctos à speciebus intelligibilibus.

7. Quarta sententia docet in angelis non dari vllos habitus naturales distinctos à speciebus intelligibilibus ex intellectu eorum emanantes ad modum proprietatis, vel à Deo inditos, vel acquisitos, neque ad assensum euidentes, neque ad opinarios, & solum probabiles. Sequuntur hanc sententiam Scotus, & Durandus. Scotus enim in 3. distinct. 3. dicit, quod si habitus sumatur pro habilitate potentiæ, non est ponere in intellectu angeli aliquem habitum, eo quod natura sua satis habilis sit. Durandus in 3. dist. 23. quæst. 1. ad 1. dicit naturam intellectualem non coniunctam sensitiuæ non indigere habitibus, & ideo in angelis non esse habitus acquisitos. Eandem opinionem sequuntur Maironus in 3. dist. 33. quæst. 1. art. 1. Caietanus 1. 2. quæst. 54. art. 4. & quæst. 63. art. 1. & expressius Vasquez 1. p. disp. 219. cap. 2. num. 4. qui tribuit illam etiam Sancto Thomæ iuxta explicationem Caietani.

8. Dicendum cum hac quarta sententia: in angelorum intellectu præter habitus supernatu-

## 464 De potentia, habitu, & actu intelligendi.

naturales, & infusos, nulli alij dantur habitus distincti à speciebus intelligibilibus.

Probatur: nam intellectus, qui ex se est perfecte dispositus ad assentiendum obiectis euidenter, aut probabiliter iuxta eorum apparentiam, non indiget habitu distincto à speciebus causantibus talem apparentiam; sed intellectus angelicus habet perfectam vim intelligendi, ideoque ex se est perfecte dispositus ad assentiendum obiectis euidenter, aut probabiliter iuxta eorum apparentiam: ergo intellectus angelicus non indiget habitibus naturalibus distinctis à speciebus causantibus talem apparentiam.

Probatur minor: nam hæc est differentia inter angelum, & animam rationalem, quod anima rationalis est intellectus imperfectus, ideoque indiget corpore, & subsidio sensuum, & abstrahit species ab obiectis sensibilibus, & paulatim perficit suam vim intellectuam per habitus acquisitos ex frequentatis actibus. At intellectus angelicus est perfectus, & ex se habet perfectam vim intelligendi, ac non indiget corpore, nec subsidio sensuum, nec debet species acquirere ab obiectis, sed illas habet ingeneratas ab initio suæ creationis, ut dictum est quæst. 151. ergo ex proportionali ratione non perficit paulatim suam vim intellectuam per habitus acquisitos ex frequentatis actibus.

8. Opponi potest primò: intellectus humanus est ex se perfecte dispositus ad assentiendum primis principiis, & tamen ex frequentatis actibus acquirit habitum principiorum distinctum à speciebus; ergo intellectus angelicus licet sit ex se perfecte dispositus ad assentiendum obiectis iuxta eorum apparentiam, indiget habitibus distinctis à speciebus.

Respondeo primò plures auctores negare intellectum humanum ex frequentatis actibus acquirere habitum principiorum distinctum à speciebus intelligibilibus.

Respondeo secundò, transeat, quod intellectus humanus ex frequentatis actibus acquirit habitum principiorum distinctum à speciebus intelligibilibus, ac nego consequentiam. Disparitas est, quia intellectus humanus propter suam imperfectam vim intelligendi non est ita perfecte dispositus ad penetranda principia, iisque assentiendum, ut in tali penetratione, & assensu non patiatur difficultatem, & non habeat impedimenta ex parte corporis, & phantasie, ut patet experientia: ergo non est mirum, quod ex frequentatis actibus acquirit habitum, quo perfecte disponatur. Sed angelus, quia est intellectus perfectus est ex se perfecte dispositus ad assentiendum obiectis euidenter, aut probabiliter iuxta eorum apparentiam, causatam à speciebus intelligibilibus; ergo non indiget habitibus distinctis à speciebus intelligibilibus.

9. Opponi potest secundò ex Suar. lib. 2. de angelis cap. 34. num. 15. Dæmon ex frequentatis actibus acquirit facilitatem maiorem ad assentiendum probabiliter aliquibus

obiectis: ergo acquirit habitum. Probatur antecedens: nam dæmon ab initio difficulter credebatur Christum esse Deum: procedente tempore facilius, & facilius credidit, ac tandem convinctus fuit de Christi diuinitate: ergo.

10. Respondeo, distinguo antecedens: dæmon ex frequentatis actibus acquirit facilitatem maiorem ad assentiendum probabiliter obiectis, ex eo, quod proponantur noua motiua, vel proponantur melius, concedo: stante eadem propositione motiuorum, nego: & distinguo consequens: ergo acquirit habitum distinctum à speciebus, nego: ergo acquirit nouas species, vel nouam modificationem specierum, concedo. Tunc dæmon ex frequentatis actibus acquireret habitus distinctos à speciebus, quando acquireret nouam facilitatem ad assentiendum probabiliter obiectis propositis eodem pacto, & ex iisdem motiuis: at si acquirat nouam facilitatem ad assentiendum probabiliter obiectis, ex eo, quod proponantur noua motiua, & maiori representatione, cum hæc representatio causeatur à speciebus, non sequitur, quod acquirant habitus distinctos à speciebus: sed non probatur, quod dæmones acquirant nouam facilitatem ad assentiendum obiectis propositis ex iisdem motiuis, & cum eadem apparentia: ergo. Dæmon igitur facilius, & facilius credidit diuinitatem Christi, quia proposita illi fuerunt noua, & noua motiua, & cum proposita sunt motiua, conuincencia, convinctus est. Hæc noua motiua cum essent metaphysicè supernaturalia, proposita fuerunt per nouas species: siquidem angeli rerum supernaturalium non habent species ab initio suæ creationis, ut iam dicitur num. 11. Rursus eadem species modificatae per diuersas relationes representare possunt noua motiua, ut explicatum est qu. 154. n. 11.

11. Secunda conclusio, quam ponit Sanctus Thomas, est: intellectus angeli potest esse in potentia respectu obiectorum supernaturalium, ita ut eorum species non habeat ab initio, sed illæ de nouo à Deo dentur.

Probatur: nam cum tales species sint angelis indebitæ, potest Deus illas dare, vel non dare, prout voluerit, & quando voluerit, ac talia obiecta reuelare, vel non reuelare, prout illi placuerit: siquidem supernaturalia, cum non exigantur à natura, pendent solum à diuina voluntate. Non solum igitur angeli beati, sed etiam dæmones possunt de nouo acquirere species metaphysicè supernaturales, iuxta dicta qu. 156. num. 15.

12. Confirmat Sanctus Thomas: nam corpora coelestia, licet sint ita perfecta ab initio, ut semper habeant omnia, quæ illis debentur, tamen aliqua, quæ non debentur, aliquando habent, aliquando non habent; puta aliquando illuminantur à Sole, aliquando non illuminantur: ergo intellectus angeli, licet ab initio sit ita perfectus, ut habeat omnes species obiectorum naturalium, quorum cognitio illis debetur, tamen species obiectorum supernaturalium

natur-

naturalium; quorum cognitio illis non debetur, non est inconueniens, quod aliquando non habeant, ac deinde de nouo acquirant.

13. Tertia conclusio, quam Sanctus Thomas ponit, est: licet angeli non possint naturaliter esse in potentia, ita ut careant aliqua specie obiectorum naturalium, tamen possunt esse in potentia, ita ut careant aliqua intelligentia actuali. Probat: nam angelus non semper actu considerat omnia, quorum habet species, & scientiam habitualem, sed aliquando considerat vnum obiectum, aliquando aliud.

14. Quarta conclusio est: angeli postquam consecuti sunt suam beatitudinem consistentem in visione intuitiva Dei, non sunt in potentia ad Deum intuendum, & ad videndum ea, quæ vident in Verbo, seu in diuina essentia, sed semper vident Deum, ac omnia, quæ vident in Deo, siue in Verbo.

Probat: nam nunquam desinunt esse beati; sed beatitudo non consistit in habitu, sed in actu, ut docet Aristoteles 1. Ethic. cap. 8. ac proinde beatitudo supernaturalis consistit in actu videndi Deum; ergo nunquam desinunt videre Deum, & omnia, quæ in Deo vident, cum semper permaneant in eadem numero visione.

15. Quæri potest primò, vtrum angelus possit suspendere omnem actum intelligendi, ita ut nullum obiectum consideret, sed quodammodo dormiat?

Respondeo negatiue cum communissima sententia contra Gregorium, qui in 2. dist. 11. quæst. 2. visus est de hoc dubitare, siquidem in postremis verbis reliquit indecisum, vtrum angelus ex sua libertate possit se omni intelligentia priuare?

16. Probat: primò: nam si angelus posset liberè suspendere omnem actum intelligendi, ac veluti profundo somno obdormiscere, non posset deinde liberè redire ad aliquod obiectum considerandum; quod est absurdum. Probat: sequela: nam actum voluntarij debet præcedere aliquis actus intellectus: sed ille primus actus intellectus non posset esse liber, cum nullus posset illum præcedere actus voluntatis: ergo angelus non posset liberè redire ad aliquod obiectum considerandum, neque se ab illo veluti somno excitare.

17. Probat: secundò: nam eatenus nos homines possumus aliquando cessare ab omni actu intelligendi, quatenus in intelligendo dependemus à sensibus, & phantasia; sensus autem, & phantasia possunt aliquo impedimento corporeo impediri ab omni suo actu: sed angeli in intelligendo non pendent à sensu, & à phantasia: ergo non possunt cessare ab omni actu intelligendi.

18. Quæri potest secundò, vtrum angeli possint cessare à consideratione sui ipsorum eamque suspendere?

Respondeo negatiue cum communissima sententia, quam Sanctus Thomas tradit, vel insinuat pluribus locis. Nam in 2. dist. 1. quæst. 3. ad 4. dicit angelum semper esse in con-

sideratione sui ipsius. Quæst. 8. de veritate art. 6. ad 7. dicit intellectum angeli non esse in potentia respectu essentia suæ, sed semper in actu: respectu verò aliorum intelligibilium posse esse in potentia; idemque insinuat 1. p. quæst. 56. art. 1. ad 3. Eandem sententiam docuerunt Capreolus in 2. dist. 3. quæst. 2. artic. 3. Caiet. 1. p. quæst. 58. art. 2. Ferrar. lib. 2. contra gentes, Agidius in 2. distinct. 3. 2. parte dist. quæst. 2. art. 1. & alij, quos refert, & sequitur Suar. lib. 2. de angelis, cap. 35. n. 3. 4. 8. & sequentibus. At Vasq. 1. p. quæst. 219. cap. 3. num. 8. licet fateatur nullum se legisse scriptorem, qui asseruerit posse angelum à cognitione sui cessare, soluit fundamenta huius communis sententia, ac videtur inclinare in opinionem oppositam.

19. Probat: communis sententia: nam si in angelis debet dari aliqua cognitio necessaria, & naturalis, in qua fundentur omnes cognitiones voluntariæ, & liberæ, talis cognitio necessaria, & naturalis debet esse cognitio, qua intuitiue videant se ipsos; sed in angelis debet dari aliqua cognitio necessaria, & naturalis, in qua fundentur omnes alia cognitiones voluntariæ, & liberæ; ergo. Probat: maior: nam si in angelo debet dari aliqua cognitio necessaria, & naturalis, talis cognitio debet versari circa illud obiectum, quod præ cæteris semper illi est naturaliter præsens, & applicatum, & maximè proportionatum intellectui angelico; sed vnusquisque angelus est obiectum eius intellectui maximè proportionatum, ac naturaliter semper applicatum, & propositum: ergo. Probat: iam minor primi argumenti, quod nimirum in angelis debeat dari aliqua cognitio necessaria, & naturalis, in qua fundentur alia cognitiones voluntariæ, & liberæ. Nam sicut angeli sunt perfecti in genere intellectui, sic sunt perfecti in genere agentis voluntarij; sed ut dictum est quæst. 150. num. 5. & sequentibus, quia angeli sunt perfecti in genere intellectui, debent habere ab initio naturaliter, & necessariò species intelligibiles, per quas sint in actu primo ad intelligendum, ac non debent species paulatim acquirere ab obiectis, sicut anima rationalis, quæ est imperfecta in genere intellectui; ergo quia angeli sunt perfecti in genere agentis voluntarij, & liberi, debent ab initio in sua prima creatione habere naturaliter cognitionem, per quam possint se mouere voluntariè, & liberè, ac non debent talem cognitionem acquirere ab obiectis, sicut anima rationalis, quæ est imperfecta in genere agentis voluntarij; ergo quandoquidem in angelis cognitio sui ipsorum est naturalis, & necessaria, non possunt ab illa cessare, eamque suspendere.

20. Quæri potest tertio, vtrum angeli naturaliter cognoscant intuitiue se ipsos nudè sumptos, an vt ornatos speciebus intelligibilibus, ita vt intueantur etiam suas species intelligibiles?

## 466 De potētia, habitu, & actu intelligendi.

Respondeo cum Suario lib. 2. de angelis cap. 3. num. 21. Angelos intueri se ipsos, non nudè sumptos, sed vt ornatos speciebus intelligibilibus, ac proindè intueri saltem intuitionē quadam confusa suas species intelligibiles, in ijsque cognoscere cognitione quadam confusa earum obiecta. Addit Suarius hanc opinionem desumi ex Sancto Thoma, qui 2. contra gentes, cap. 101. loquens de Angelis dicit: *Substantia intellectualis, cum sit domina sui actus, in potestate ipsius est, postquam habet speciem intelligibilem, vt ea utatur, intelligendo actum, vel si habet plures, vt ea utatur, quam vult;* sed vt possit liberè vti hac, vel illa specie, & considerare hoc, vel illud obiectum, debet præcognoscere aliquantulum tales species, & talia obiecta, siquidem nihil volitum, quin præcognitum; ergo, Pro eadem opinione Suarius citat Aegidium in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 1. dub. 1. ad 2. ubi docet angelum semper se intueri, & omnes species, quas in se habet, & hinc posse se liberè conuertere super hanc speciem, & super illam quia alias casu vteretur hac specie, vel illa. Eandem sententiam approbat Ferrariensis 2. contra gentes cap. 101. dub. 1. & 2.

21. Probatur, explicando rationem allatam ex Sancto Thoma. Nam cum angelus sit perfectus in genere intellectu, & in genere agentis voluntarij, & liberi, non solum debet habere naturaliter species intelligibiles, sed debet naturaliter illas habere ita præsentēs, vt possit illis vti, prout voluerit, & se conuertere ad considerandum hoc, vel illud obiectum, prout voluerit, ac proindè esse dominus suarum specierum, & vsus earum; sed vt possit vti speciebus, prout voluerit, debet naturaliter cognoscere tales species, & in ijs aliquantulum cognoscere earum obiecta; ergo angelus naturaliter debet intueri se ipsum, non nudè sumptum, sed vt ornatum speciebus, ac cognoscendo aliquantulum suas species, & earum obiecta. Probatur minor: nam nihil volitum, quin præcognitum; ergo vt angelus possit velle vti hac, vel illa specie, & considerare hoc, vel illud obiectum, debet naturaliter cognoscere aliquantulum tales species, & talia obiecta.

22. Explicatur exemplo. Aliquando proponuntur oculis plures homines, sed ita, vt nullum eorum seorsim consideremus. Tunc possumus voluntariè considerare singulos, incipiendo à consideratione vnius, & procedendo ad considerationem alterius, prout nobis placuerit; ergo angelus intuens se ipsum, cum suis speciebus, & in speciebus cognoscens aliquantulum obiecta, potest voluntariè considerare seorsim singulas species, & singula obiecta, prout voluerit. Si autem nullam naturaliter ne confusam quidem cognitionem haberet specierum, & obiectorum, quo pacto posset voluntariè vti hac, vel illa specie, & considerare hoc, vel illud obiectum? Secundo Mathematicus sciens habitu plures demonstrationes mathematicas potest velle reuoca-

re in memoriam hanc, vel illam; sed non posset, nisi aliquantulum recordaretur earum; ergo. Similiter angelus non posset voluntariè considerare hoc, vel illud obiectum, nisi illud aliquantulum præcognosceret. Tertiò aliquando sumus obliti alicuius rei, vel nominis, puta quo pacto vocetur filius Petri, & volumus, & conamur illius rei, vel nominis recordari; sed nisi illius rei, vel nominis aliquantulum recordamur, non possemus velle, & conari recordari talis rei, vel nominis: ergo aliquantulum recordamur illius rei, vel nominis; ergo proportionaliter vt angeli possint velle vti hac, vel illa specie, & considerare hoc, vel illud obiectum, debent illa naturaliter aliquantulum præcognoscere. Quod autem non possimus velle recordari illa, quorum nullo modo recordamur, acutè obseruat S. August. lib. 10. Confess. cap. 19. dicens. *Neque enim omnimodò adhuc obliti sumus, quod vel oblitos nos esse meminimus. Hoc enim nec amissum querere poterimus, quod omnino obliti fueramus.* Proportionaliter possumus dicere. Neque enim omnino angelus non considerat quod aduertit se non considerare. Hoc enim nec potest velle considerare, quod nullo modo considerat.

23. Addo, quod aliqui auctores confusam illam memoriam, & considerationem, quæ prærequiritur, vt quis velit recordari eorum, quorum non recordatur, & considerare obiecta, quæ non considerat, videntur vocare habituales, vel virtuales. In hoc sensu videtur loqui Ferrariensis, dum lib. 2. contra gentes, cap. 101. dicit, non esse necessarium ad omnem volitionem, vt præcedat actualis cognitio, sed habituales sufficere, & ideo vt angelus velit vti vna specierum, quas habet, sufficere, vt de illa habeat habituales notitiam, sine actuali. Si verò asserant non requiri vllam notitiam actualem ne confusam quidem, contradicunt illi principio *nihil volitum, quin præcognitum*, quo principio vtitur etiam Aug. lib. 10. de Trinit. cap. 1.

24. Vasquez 1. p. disput. 221. cap. 4. num. 21. ne concedat in angelo dari cognitionem naturalem, & necessariam, qua cognoscat se ipsum, & saltem confusè suas species, & earum obiecta, negat dari in angelo istam libertatem, vtendi qualibet specie, prout voluerit, & considerandi quodlibet obiectum. Docet ergo, quod cum angelus à consideratione vnius obiecti transit ad cognitionem alterius, quod nullo pacto considerabat, non voluntariè, & liberè transit, sed motus ab aliquo motore extrinseco; & quia non potest ad hanc nouam considerationem moueri à causa extrinseca, secunda, moueri debet à Deo. Sed rejicitur hæc doctrina. Nam eo ipso angelus non esset perfectus in genere intellectu, nec in genere agentis voluntarij, nec esset dominus suarum specierum, cum naturaliter non haberet cognitionem sufficientem ad voluntariè vtendum hac, vel illa specie, & ad considerandum hoc, vel illud obiectum. Licet ergo Deus possit

fit

QVÆSTIO CLIX.

fit angelum extrinsecè determinare ad hæc, non est negandum, quod angelus possit etiam se ipsum voluntariè, & liberè determinare.

25. Oppones: Sanctus Thomas hoc art. 1. quæst. 58. de angelo dicit: *non enim omnia, quæ naturali cognitione cognoscit, semper actu considerat*; ergo nos dum dicimus, quod semper saltè confusè considerat omnia obiecta naturalia, & omnes suas species intelligibiles, contradicimus S. Thomæ.

Respondeo primò, quod consideratio propriè significat cognitionem distinctam, & cum speciali quadam aduertentia; sed in hoc sensu nos concedimus, quod angelus non semper considerat omnia sua obiecta naturalia: ergo non contradicimus S. Thomæ. Addo allata verba Sancti Thomæ posse retorqueri contra aduersarios in fauorem nostræ sententiæ. Dicit enim, quod non omnia, quæ naturalitèr cognoscit, semper actu considerat: ergo supponit, quod quæ non considerat actu, naturalitèr cognoscit, illa nimirum tenui, & confusa cognitione, quæ potest vocari cognitio merè habitualis, & virtualis, & propriè non est consideratio.

76. Quærit potest tertiò, verum cognitio, qua angelus naturalitèr, & necessariò cognoscit se ipsum, sit comprehensua?

Respondeo negativè. Ratio est, quia cognitio illa naturalis debet esse talis, qualis requiritur ad hoc, vt Angelus possit voluntariè, & liberè considerare quodlibet suum obiectum, naturale; sed ad hoc non requiritur, vt sit comprehensua: ergo. Secundò cognitio, qua angelus comprehendit se ipsum, est penè adæquata virtuti cognoscitiuæ angeli: ergo angelus in cõprehensione sui ipsius impendit penè omnes suas vires cognoscitiuas, ac proinde impeditur à perfectâ cognitione aliorum obiectorum; ergo vt possit suas vires cognoscitiuas impendere ad perfectè cognoscenda etiam alia obiecta, cognitio comprehensua sui ipsius non debet esse angelo necessaria: ac proinde cognitio necessaria, qua angelus intuetur se ipsum, non est comprehensua, ac potest angelus voluntariè, ac liberè, vel impendere in cognitione sui ipsius vires sufficientes ad se ipsum comprehendendum, vel cessare à sui cõprehensione, & suas vires impendere in cognitione aliorum obiectorum.

27. Ad argumentum in contrarium, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ideò anima rationalis debet creari vt tabula rasa, absque vlla specie, quia habet intellectum imperfectum, ac proinde debet abstrahere species intelligibiles ab obiectis sensibilibus dependentèr à sensibus, & ab imaginatione: sed angeli habent intellectum perfectum: ergo non debent creari vt tabulæ rasæ, sed debent in ipsa prima creatione accipere omnes species intelligibiles obiectorum, quæ possunt naturalitèr cognoscere, vt explicatum est n. 3.

*Verum Angelus possit simul intelligere plura per modum plurium, an solè per modum vnius?*

S. Th. q. 58. a. 2.

1. **V**idetur Angelus non posse simul intelligere plura: primò enim Arist. 2. Topic. cap. 4. in explicatione loci 33. dicit: *contingit plura scire, cogitare autem non, vel vt secundum aliam versionem citat hunc locum Sanctus Thomas: contingit multa scire, vnum autem intelligere*, & 10. Metaph. cap. 4. t. 10. dicit, *qui vnum non intelligit, nihil intelligit*.

2. Secundò sicut corpus formatur per figuram, sic intellectus formatur per cognitionem; sed corpus non potest simul formari pluribus figuris; ergo intellectus non potest simul formari pluribus cognitionibus, isque plura simul intelligere.

3. Tertiò nulla res potest simul moueri pluribus motibus, vel ad diuersos terminos; sed intelligere est quidam motus, cuius terminus est obiectum: ergo intellectus angelicus non potest simul habere plures intellectiones, vel simul intelligere plura obiecta.

4. Quartò si dicatur argumenta allata, probare solùm, quod non possint simul cognosci plura per modum plurium, non autem, quod non possint simul cognosci plura per modum vnius, contra est, quia non satis explicatur, quid sit cognosci plura per modum vnius.

5. Respondeo, certum est, quod quilibet intellectus potest simul cognoscere, & intelligere plura obiecta. Intellectus enim diuinus ab æterno, & semper simul intelligit, & comprehendit omnia omninò obiecta, & omnes veritates. Intellectus humanus dum plura obiecta comparat, examinando, in quo conueniant, vel differant, simul cognoscit illa plura obiecta, idemque dic de intellectu angelico: alioquin non posset vnum obiectum comparare cum alio, nec posset videre rerum conuenientias, ac differentias. Ideò S. August. relatus à Sancto Thoma hoc art. 2. lib. 4. de Gen. ad lit. cap. 32. dicit. *Potentia spiritalis mentis angelicæ, cuncta quæ voluerit, fac illimè simul comprehendit*. Hoc supposito, dubitatur, vtrum angelus possit cognoscere plura vt plura, vel solùm vt vnum.

6. Respondet Sanctus Thomas hoc art. 2. quæst. 58. agens de intellectu angelico, & clariùs infra quæst. 85. art. 4. agens de intellectu humano, quod intellectus potest quidem simul intelligere multa per modum vnius, non autem multa per modum multorum.

Probat: nam illa intelliguntur per modum vnius, quæ intelliguntur per vnam speciem intelligibilem, illa intelliguntur per modum plurium, quæ intelliguntur per plures species